

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ (I-CARE)

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΔΙΑΤΡΟΦΗ, ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ & ΝΗΣΤΕΙΑ

www.i-care-project.net

Στοιχεία έργου

Τίτλος έργου:	INTERCULTURAL CARE IN THE SOCIAL AND HEALTHCARE SECTOR (I-CARE)
Αριθμός έργου:	2019-1-UK01-KA202-061433
Υποπρόγραμμα ή ΒΔ:	Βασική Δράση 2: Συνεργασία για την καινοτομία και την ανταλλαγή καλών πρακτικών
Συντακτική ομάδα εταιρών:	KMOP & die Berater
Ημερομηνία σύνταξης:	Ιούνιος 2021

This work is licensed under the Creative Commons
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 License
© 2021 by I-CARE Consortium

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή (Σκεπτικό)	1
Σκοπός και Στόχοι της Ενότητας	1
Μαθησιακά Αποτελέσματα	1
Μέθοδος εκπαίδευσης/Τι καλείστε να κάνετε	2
Ενότητα 1: Κανόνες διατροφής και το νόημα της νηστείας στις παγκόσμιες θρησκείες	3
Ενότητα 2: Γιορτές σε διαφορετικούς πολιτισμούς και θρησκείες.....	11

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ/ΡΙΑΣ		ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ
	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ		ΥΛΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ/ΡΙΑΣ		

Εισαγωγή (Σκεπτικό)

Αυτή η ενότητα εξετάζει τις στάσεις σχετικά με τη διατροφή, το ποτό, τους εορτασμούς και τη νηστεία σε στους πολιτισμούς.

Σκοπός και Στόχοι της Ενότητας

Ο σκοπός αυτής της ενότητας για τους/τις εκπαιδευόμενους/ες είναι να:

- ◆ Γνωρίσουν βασικές πληροφορίες σχετικά με διατροφικές παραδόσεις που υπάρχουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς.
- ◆ Μάθουν για τις συνδέσεις που υπάρχουν μεταξύ των παραδόσεων και της θρησκείας.
- ◆ Αυξήσουν την κατανόηση τους σχετικά με τις παραδόσεις και γιατί μπορούν να είναι σημαντικές για τους/τις πελάτες-ισσες/ασθενείς τους.
- ◆ Κατανοήσουν τους λόγους για τους οποίους η φροντίδα πρέπει να είναι πάντα επικεντρωμένη στο άτομο, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό ή θρησκευτικό υπόβαθρο.
- ◆ Λάβουν πρακτικές γνώσεις για το πώς να υποστηρίξουν τους/τις πελάτες/-ισσες στην εξάσκηση των θρησκευτικών/πολιτισμικών παραδόσεων ή τελετουργιών τους.

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/ες θα μπορούν να:

- ◆ Προσδιορίσουν τις διαφορετικές διατροφικές παραδόσεις και τους κανόνες νηστείας στις κύριες θρησκείες του κόσμου.
  - ◆ Συζητούν με άλλα άτομα τις προσωπικές πολιτισμικές συμπεριφορές σε σχέση με το φαγητό, την κατανάλωση αλκοόλ, τις γιορτές, και τη νηστεία, και το πώς μπορεί αυτές οι συμπεριφορές να είναι παρόμοιες ή διαφορετικές από άλλες.
  - ◆ Ρωτούν τα άτομα που φροντίζουν, για να κατανοούν καλύτερα ποιες συγκεκριμένες ανάγκες έχουν προκειμένου να ακολουθούν τις παραδόσεις τους και πώς να βρουν πρακτικούς τρόπους για να τα υποστηρίξουν.
-
- ◆ **Κατανόηση, δεξιότητες και ικανότητες που θα αναπτυχθούν:**
  - ◆ Διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση και δεξιότητες: Ευαισθητοποίηση σχετικά με τις θρησκευτικές/πολιτισμικές παραδόσεις και κατανόηση των οφελών για τους/τις πελάτες/-ισσες
  - ◆ Δεξιότητες Ζωής: Γνώση στην πρακτική υποστήριξη των πελατών για να ακολουθήσουν τις παραδόσεις τους

- ◆ Κοινωνικές δεξιότητες: ικανότητα επικοινωνίας· γνωρίζοντας πώς και πότε να ρωτήσω ποιες ερωτήσεις για να εγγραφεί σεβαστή & πολιτισμικά ευαίσθητη φροντίδα
- ◆ Προσωπικές δεξιότητες: καλλιέργεια ενσυναίσθησης
- ◆ Ικανότητες: διαπολιτισμικές ικανότητες, ικανότητα διαβίωσης και ανάπτυξης σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία

Μέθοδος εκπαίδευσης/Τι καλείστε να κάνετε

Η εν λόγω ενότητα διατίθεται με τη μορφή ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning) και μπορεί να παρουσιαστεί δια ζώσης στην τάξη ή μέσω μίας εικονικής πλατφόρμας σε μία διαδικτυακή τάξη ή με το μοντέλο της μικτής μάθησης.

Περιλαμβάνει:

- ◆ Ανάγνωση βασικών πληροφοριών σχετικά με το θέμα της ενότητας·
- ◆ Συμπλήρωση ασκήσεων και δραστηριοτήτων είτε μέσω e-learning είτε με παρακολούθηση δια ζώσης μαθημάτων ή μέσω της χρήσης μίας εικονικής πλατφόρμας·
- ◆ Αυτο-αξιολογήσεις για αναστοχασμό και έλεγχο της κατανόησης.

Διάρκεια: 2 ώρες

Προτάσεις για Περαιτέρω Ανάγνωση

Μπορείτε να ανακαλύψετε πρόσθετο υποστηρικτικό υλικό στην **Εργαλειοθήκη I-CARE** και στην **Εφαρμογή (app) I-CARE**.

Ενότητα 1: Κανόνες διατροφής και το νόημα της νηστείας στις παγκόσμιες θρησκείες

Υλικό εκπαιδευτή/τριας

Εισαγωγή

«Όταν κάποιος/α μουσουλμάνος/α κάνει εισαγωγή σε νοσοκομείο ή όταν μετακομίσει σε οίκο ευγηρίας συνήθως έχουν πολλές ερωτήσεις σχετικά με το φαγητό, καθώς είναι κάτι που τους απασχολεί πολύ. Για παράδειγμα, γνωρίζω ανθρώπους που παίρνουν μαζί τους ολόκληρες βαλίτσες φαγητού [όταν πρέπει να πάνε στο νοσοκομείο] επειδή φοβούνται ότι δεν θα μπορούν ή δεν θα θέλουν να φάνε το φαγητό εκεί. Αυτό όμως δεν επηρεάζει μόνο τους μουσουλμάνους... Επηρεάζει και άτομα εβραϊκής καταγωγής. Υπάρχουν πολλές ομοιότητες μεταξύ της προετοιμασίας των τροφίμων κοσέρ (kosher) και χαλάλ (halal). Ο πιο συνηθισμένος είναι ο κανόνας σχετικά με το χοιρινό, αλλά υπάρχουν επίσης πολλές θρησκευτικές υποομάδες - και όλες έχουν τους δικούς τους κανόνες για την αντιμετώπισή του.

Είναι δύσκολο για τους πιο συντηρητικούς, αυστηρά πιστούς μουσουλμάνους, επειδή υπάρχουν επίσης κανόνες σχετικά με την προετοιμασία φαγητού – οι κασαρόλες, τα μαχαιροπίρουνα, τα ποτήρια δεν πρέπει να έχουν έρθει σε επαφή με απαγορευμένο φαγητό. Πριν από περίπου 20 χρόνια, οργάνωσα ένα γεύμα Iftar για 300 γυναίκες σε ένα κοινοτικό κέντρο. Το φαγητό προμηθεύτηκε από ένα τουρκικό εστιατόριο. Όμως, είχαμε δανειστεί τα ποτήρια από το γειτονικό κινέζικο εστιατόριο. Λοιπόν, αυτό ήταν πρόβλημα! Οι γυναίκες δεν ήθελαν να πιούν από αυτά τα ποτήρια! Θα μπορούσε κάποτε να σερβίρονταν κρασί σε αυτά. Έτρεξα λοιπόν στο σούπερ μάρκετ και πήρα πλαστικά ποτήρια. Ούτε εγώ [σημείωση: ο ίδιος ήταν Μουσουλμάνος] δεν ήμουν προετοιμασμένος για αυτό.

Όταν μένουν στο νοσοκομείο, υπάρχουν λίγες επιλογές για τους μουσουλμάνους ασθενείς στο φαγητό. Ως αποτέλεσμα, οι συγγενείς φέρνουν φαγητό στα άτομα. Δεν ξέρω αν το προσωπικό του νοσοκομείου χαίρεται για αυτό. Ή μερικές φορές μπορεί να ενοχλεί τους άλλους ασθενείς στο δωμάτιο η μυρωδιά... Έχω την αίσθηση ότι θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερα στα νοσοκομεία για να φιλοξενηθούν τέτοιες ομάδες ανθρώπων που τρώνε φαγητό χαλάλ ή κοσέρ.»

Κοινωνικός λειτουργός, Βιέννη, Αυστρία

Σημειώσεις εκπαιδευτή/τριας (διαφάνεια 3, 4. 5. 6)

Ξεκινήστε αυτήν την ενότητα διαβάζοντας το σύντομο κείμενο παραπάνω, για να κάνετε τους/τις εκπαιδευόμενους/ες να σκέφτονται τις διαφορετικές διατροφικές ανάγκες στις διαφορετικές θρησκείες και πώς αυτό μπορεί να επηρεάσει την παροχή υπηρεσιών υγείας. Ρωτήστε τους αν έχουν βιώσει κάτι τέτοιο είτε προσωπικά είτε με τους/τις ασθενείς ή τους/τις πελάτες/ισσες τους.

Η γνώση για τις παραδόσεις και τις θρησκευτικές τελετουργίες **δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν συνταγή**, καθώς υπάρχουν πολλές διαφορές μεταξύ των ανθρώπων που έχουν την ίδια θρησκεία. Αλλά μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των αναγκών των ασθενών, ειδικά όταν εργάζεστε με ηλικιωμένους:

Οδηγήστε μια συζήτηση ζητώντας από τους/τις εκπαιδευόμενους/ες σας τις ακόλουθες ερωτήσεις. Μετά από αυτήν τη συζήτηση συνεχίζετε με την παρουσίαση για τη διατροφή σε σχέση με τη θρησκεία.

Δραστηριότητα - Σκεφτείτε τις παρακάτω ερωτήσεις: (διαφάνεια 6)

- ◆ Πώς μπορούμε να καλύψουμε ορισμένες διατροφικές ανάγκες όταν παρέχουμε φροντίδα υγείας σε κάποιο άτομο;
- ◆ Πώς μπορούμε να αντιδράσουμε όταν αυτές οι συνήθειες ή οι κανόνες που θέτει το άτομο δεν μπορούν να ακολουθηθούν λόγω ιατρικών ενδείξεων ή λόγω του θεραπευτικού πλάνου για την κατάσταση του;
- ◆ Πώς πρέπει να δράσουμε;
- ◆ Πώς πρέπει να το εξηγήσουμε στον/στην ασθενή;
- ◆ Πώς να το εξηγήσουμε στην οικογένεια για να πειστούν;

Υλικό εκπαιδευτή/ριας (διαφάνειες 7, 8, 9, 10, 11, 12,)

Σε κάθε θρησκεία υπάρχουν διατροφικοί κανόνες. Εφαρμόζονται στην καθημερινή ζωή, στις γιορτές και τις περιόδους νηστείας, καθώς και στον τρόπο παρασκευής του φαγητού, σε ορισμένες θρησκείες. Ορισμένοι κανόνες σχετίζονται με το σεβασμό των ζώων. Άλλοι υπάρχουν για να τιμήσουν ένα γεγονός ή ένα άτομο, να προάγουν την υγεία, να ενθαρρύνουν τον προβληματισμό ή να εξασκήσουν τον αυτο-έλεγχο. Ορισμένες θρησκείες έχουν τις δικές τους

λέξεις για τα επιτρεπόμενα τρόφιμα και άλλα πράγματα. Οι μουσουλμάνοι, για παράδειγμα, προτιμούν να τρώνε χαλάλ και οι Εβραίοι κοσέρ. Για τους πιστούς μουσουλμάνους, ορισμένα τρόφιμα απαγορεύονται. Αυτά περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, χοιρινό και κρέας (συμπεριλαμβανομένου του βοείου κρέατος) από νεκρά ζώα που δεν έχουν πεθάνει φυσικά ή έχουν σφαγεί με συγκεκριμένο τρόπο. Αυτό πρέπει να γίνει με κοπή του λαιμού. Εάν αυτά τα ζώα σφάζονται με αυτόν τον τρόπο, ονομάζεται "χαλάλ" = επιτρέπεται. Οι απαγορεύσεις περιλαμβάνουν επίσης το αίμα και τα ζωικά προϊόντα από χοίρους, όπως λαρδί, λίπος ή ζελατίνη. Αυτά μπορεί να βρεθούν σε τρόφιμα όπως ορισμένα είδη τυριών και σε μερικά γλυκά. Επίσης, απαγορεύεται το αλκοόλ. Προκειμένου να παρέχεται μια δίαιτα που συμμορφώνεται με τις ισλαμικές διατροφικές απαιτήσεις, τα πιθανά πρόσθετα ζωικών παραγώγων πρέπει να αναφέρονται στα μενού. Ωστόσο, οι θρησκευτικές αρχές μπορούν να ανασταλούν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης και όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμες εναλλακτικές λύσεις. Αυτό περιλαμβάνει, για παράδειγμα, λήψη άλλων απαγορευμένων προϊόντων όπως φάρμακα που περιέχουν αλκοόλ ή μη εκτέλεση θρησκευτικών καθηκόντων όπως η νηστεία κατά το Ραμαζάνι.

Οι Εβραίοι δεν πρέπει ποτέ να τρώνε κάποια τρόφιμα και κάποια δεν πρέπει να συνδυάζουν μαζί. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για το κρέας και το γάλα, και οτιδήποτε παρασκευάζεται από αυτά. Άλλα τρόφιμα απαγορεύονται σε συγκεκριμένες ώρες. Οι μέθοδοι παρασκευής είναι επίσης σημαντικές. Πολλά τρόφιμα και μενού πρέπει να παραχθούν, να υποστούν επεξεργασία και να παρασκευαστούν με ειδικό τρόπο. Υπάρχουν επίσης, κανόνες για την αποθήκευση των προμηθειών και για το χειρισμό των πιάτων. **Kosher - τι είναι καθαρό και κατάλληλο;** Μπορούν να παρασκευαστούν με γάλα, κρέμα γάλακτος, τυρί ή άλλα γαλακτοκομικά προϊόντα. Δύο βασικοί κανόνες: 1. Το κρέας, το λουκάνικο και άλλα συστατικά ζώων πρέπει να προέρχονται από "επιτρεπόμενα" ζώα. 2. Τα γαλακτοκομικά και το κρέας χωρίζονται.

Για πολλούς/ες Ινδουιστές/στριες, ένα γεύμα είναι επίσης ένα σημαντικό μέρος της θρησκευτικής ζωής τους. Ανάλογα με την ονομασία και το στάδιο της ζωής, ισχύουν ορισμένοι κανόνες διατροφής: Το βόειο κρέας είναι ταμπού για τους Ινδουιστές, επειδή οι αγελάδες είναι ιερά ζώα στον Ινδουισμό. Πολλοί Ινδουιστές είναι χορτοφάγοι και ως εκ τούτου δεν τρώνε κανένα πιάτο που περιέχει κρέας ή άλλα συστατικά από ένα ζώο, επειδή οι Ινδουιστές πιστεύουν στην αιώνια αναγέννηση. Σύμφωνα με αυτήν την πεποίθηση, η ψυχή ενός ατόμου μπορεί επίσης να αναγεννηθεί σε ένα ζώο. Επομένως, πολλοί Ινδουιστές δεν θέλουν να σκοτώσουν ένα ζώο. Οι Ινδουιστές πλένουν τα χέρια τους πριν από κάθε γεύμα, επειδή το φαγητό είναι θρησκευτική πράξη για αυτούς και αυτό περιλαμβάνει πάντα την καθαριότητα. Αφορά επίσης την πρακτική υγιεινή, επειδή πολλοί Ινδουιστές τρώνε χωρίς μαχαιροπίρουνα, με το δεξί τους χέρι.

Οι Βουδιστές/στριες δεν έχουν ομοίομορφους κανόνες για το τι φαγητό πρέπει και δεν πρέπει να τρώνε. Κύριο μέλημά τους είναι να μην σπαταλήσουν φαγητό. Ως εκ τούτου, πρέπει να τρώνε μόνο όταν πεινάνε και μόνο αρκετά για να χορτάσουν. Επιπλέον, απαγορεύεται απλά να πετάξουν ή να αφήσουν τα τρόφιμα που είναι ακόμα βρώσιμα να πάνε χαμένα. Μια εντολή του Βουδισμού απαγορεύει την πρόκληση δεινών στα ζώα. Αυτό περιλαμβάνει τη μη σφαγή ενός ζώου μόνο για τροφή. Επομένως, πολλοί Βουδιστές είναι αυστηρά χορτοφάγοι. Άλλα άτομα ωστόσο, δεν απέχουν εντελώς από το κρέας. Το τι άλλο θα βρεθεί στο τραπέζι κάποιου ατόμου εξαρτάται κυρίως, από τη συγκεκριμένη θρησκευτική κοινότητα που ανήκει και τον τόπο κατοικίας του/της εκάστοτε βουδιστή/στριας.

Σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες ή περιορισμοί για τους Χριστιανικούς πληθυσμούς σχετικά με το φαγητό και τη διατροφή, αν και ορισμένα δόγματα απαγορεύουν το αλκοόλ και άλλα μπορεί να περιλαμβάνουν κάποιες περιόδους νηστείας.

Σημειώσεις εκπαιδευτή/ριας (διαφάνεια 13)

Παρουσιάστε τον πίνακα στη διαφάνεια 13 και διαιρέστε την ομάδα σε ζεύγη και ζητήστε στα άτομα να αποφασίσουν ποιος όρος αναφέρεται σε κάθε διατροφικό περιορισμό. Υπάρχουν και άλλοι που δεν αναφέρονται στην εισαγωγή για διαφορετικές θρησκείες, αλλά ζητήστε από την ομάδα να κάνει εικασίες γι' αυτά αν δεν γνωρίζουν. Στη συνέχεια ζητήστε να λάβουν τις απαντήσεις από τα ζευγάρια και να τις συζητήσουν.

Δραστηριότητα– Βρείτε τα ζευγάρια (διαφάνεια 13)

Δώστε κάποιους όρους που περιγράφουν διατροφικές συνήθειες - όπως «χαλάλ», «κοσέρ», «vegan», κλπ. και αφήστε τα άτομα να βρουν τον σωστό ορισμό.

Αυτή η δραστηριότητα είναι για να κατανοήσουμε διαφορετικές έννοιες της διατροφής, είτε συνδέονται με μια θρησκεία είτε όχι.

Αυτό σημαίνει ότι το κρέας επιτρέπεται, εάν το ζώο έχει ζήσει όσο το δυνατόν περισσότερο ανάλογα με το είδος και έχει σφαγεί με κοπή του λαιμού.	Χαλάλ (επιτρεπτό κατά τον ισλαμικό νόμο)
Το όνομα για τον εβραϊκό διατροφικό νόμο είναι ...	Κασρούτ
Το κρέας και άλλα συστατικά των ζώων πρέπει να προέρχονται από "επιτρεπόμενα" ζώα. Τα γαλακτοκομικά και το κρέας χωρίζονται.	Αγνός κατά τον μωσαϊκόν νόμο (Κοσέρ)

Εκτός από την καθαρά φυτική διατροφή, επιτρέπονται επίσης αυγά και γάλα.	Γαλακτοχορτοφάγος
Σε αυτή τη δίαιτα αποφεύγονται τυχόν ζωικά προϊόντα.	Χορτοφάγος
Τα γαλακτοκομικά προϊόντα/προϊόντα με λακτόζη δεν πρέπει να καταναλώνονται.	Δυσανεξία στη λακτόζη
Οι χυμοί φρούτων και τα αποξηραμένα φρούτα πρέπει να αποφεύγονται μακροπρόθεσμα. Ομοίως, οτιδήποτε γλυκαίνεται με φρουκτόζη ή σορβιτόλη.	Δυσανεξία στη φρουκτόζη
Το αλκοόλ και το χοιρινό κρέας για τους μουσουλμάνους είναι	Χαράμ (απαγορευμένος)

Επιλογή 2: Φτιάξτε κάρτες με τους παρακάτω όρους:

- Χαλάλ
- Κασρούτ
- Κοσέρ
- Γαλακτοχορτοφάγος
- Χορτοφάγος
- Δυσανεξία στη λακτόζη
- Δυσανεξία στη φρουκτόζη
- Χαράμ

Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εξηγήσουν τους όρους. Μία παραλλαγή αυτού μπορεί να γίνει όπως το παιχνίδι “Taboo”, όπου τα άτομα περιγράφουν μία λέξη αλλά χωρίς να πρέπει να πουν κάποιες άλλες συγκεκριμένες. Αναφέρετε τις λέξεις από την αρχή.

Π.χ. **halal**

Λέξεις που απαγορεύονται για την περιγραφή: κρεοπώλης, αίμα, χοιρινό, μαχαίρι

Υλικό εκπαιδευτή/ριας (διαφάνειες 15, 16, 17,)

Η σημασία της νηστείας. Η πρακτική της πνευματικής νηστείας δημιουργεί εστίαση και επίγνωση. Ως εκ τούτου, τα πνευματικά οφέλη της νηστείας περιλαμβάνουν μια ισχυρότερη αίσθηση της σύνδεσης κάποιου με το σύμπαν. Η πνευματική νηστεία στοχεύει στο να κάνει τους ανθρώπους να αισθάνονται λιγότερο εγωκεντρικοί. Είναι ένας τρόπος να απελευθερωθείτε από τα όρια σας και να δοκιμάσετε τον εαυτό σας. Είναι ένας τρόπος να απελευθερωθείτε από τα όρια αυτού που κάποιος θέλει ή πιστεύει ότι χρειάζεται. Αυτός είναι ο ορισμός της νηστείας για την πνευματικότητα.

- Η νηστεία ασκείται σε διάφορες θρησκείες με διαφορετικούς τρόπους και με διαφορετικές ευκαιρίες.
- Σε συνδυασμό με ιατρικά προβλήματα, η θρησκευτική νηστεία μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη γενική κατάσταση των ασθενών.
- Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό για το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό να ενημερώνει τα άτομα για τους πιθανούς κινδύνους που υπάρχουν ως συνέπεια της νηστείας. Στις περισσότερες θρησκείες, η υγεία προηγείται της απαίτησης για νηστεία.

Νηστεία σε διαφορετικές θρησκείες

Ισλάμ: Το **Ραμαζάνι** είναι ο μήνας νηστείας των Μουσουλμάνων. Για 30 ημέρες, δεν επιτρέπεται να τρώνε, να πίνουν ή να καπνίζουν μεταξύ ανατολής και δύσης του ηλίου. Απαγορεύεται επίσης η σεξουαλική επαφή. Η διακοπή της νηστείας το βράδυ πραγματοποιείται σε μεγαλύτερες ομάδες - έτσι το Ραμαζάνι έχει έντονο οικογενειακό και κοινωνικό χαρακτήρα. Εξαιρούνται από αυτό το καθήκον είναι: Οι ηλικιωμένοι, οι ασθενείς, οι αδύναμοι, οι ταξιδιώτες, οι έγκυες γυναίκες, οι γυναίκες που έχουν γεννήσει πρόσφατα και οι γυναίκες με έμμηνο ρύση.

Ιουδαϊσμός: Στον Ιουδαϊσμό, υπάρχουν διάφορες περίοδοι νηστείας. Κανείς δεν επιτρέπεται να απέχει εντελώς από φαγητό και ποτό για περισσότερες από 25 ώρες κάθε φορά, γιατί η υγεία είναι πρώτη. Το **Γιομ Κιπούρ** είναι η μεγάλη ημέρα εξιλέωσης και νηστείας στον Ιουδαϊσμό. Την ημέρα αυτή, οι άνθρωποι δεν επιτρέπεται να τρώνε, να πίνουν ή να καπνίζουν. Το άτομο δεν πλένεται, απέχει σεξουαλικά και δεν πηγαίνει στη δουλειά.

Ορθόδοξη Εκκλησία: Στην Ορθόδοξη Εκκλησία υπάρχουν τέσσερις νηστείες πολλών εβδομάδων κατά το εκκλησιαστικό έτος: επτά εβδομάδες στη Σαρακοστή, η νηστεία των Αποστόλων μία εβδομάδα μετά την Πεντηκοστή, η νηστεία της Κοίμησης τον Αύγουστο και η νηστεία από τα μέσα Νοεμβρίου έως τις 24 Δεκεμβρίου. Επιπλέον, η νηστεία πραγματοποιείται κάθε Τετάρτη και Παρασκευή. Το κρέας, τα αυγά και τα γαλακτοκομικά προϊόντα απαγορεύονται όλες τις ημέρες της νηστείας, καθώς και τα ψάρια, το κρασί και το λάδι σε αυστηρή νηστεία. Πολλοί Ινδουιστές νηστεύουν για να εξιλεθούν για κάτι και να καθαρίσουν την ψυχή, να ζητήσουν ευλογία για κάποιον ή να τιμήσουν μια θεότητα ή να είναι κοντά της. Ποιος νηστεύει πότε, για πόσο χρονικό διάστημα και με ποιον τρόπο αποφασίζεται από τον καθένα ξεχωριστά. Οι σταθεροί χρόνοι νηστείας ή οι τελετουργίες νηστείας δεν προβλέπονται στον Ινδουισμό.

Βουδισμός: Οι Βουδιστές/στριες δεν έχουν ομοιόμορφες περιόδους νηστείας όπως άλλες θρησκείες. Διαφέρουν από τη μία πίστη και τη χώρα στην άλλη. Ορισμένες παραδόσεις, για παράδειγμα, οι Βουδιστές του Ζεν πιστεύουν ότι η μικρή κατανάλωση, ωστόσο, διευκολύνει τον διαλογισμό στο δρόμο προς την εσωτερική ειρήνη και διαφώτιση. Αυτός είναι ο λόγος που οι βουδιστές μοναχοί και μοναχές απέχουν από κάθε φαγητό μετά το μεσημέρι κάθε μέρα. Επιπλέον, υπάρχουν μηνιαίες ημέρες νηστείας.

Χριστιανισμός: Για τους/τις Χριστιανούς/ές, η Σαρακοστή ή το Πάθος διαρκεί από την Τετάρτη της Τέφρας έως το Πάσχα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι άνθρωποι υποτίθεται ότι σκέφτονται εκ νέου μέσω της αποχής, κάνουν μετάνοια και αναζητούν εγγύτητα στον Θεό. Σήμερα, όμως, δεν υπάρχουν πλέον αυστηροί κανόνες. Ο καθένας μπορεί να αποφασίσει μόνος του πώς θέλει να οργανώσει τη Σαρακοστή.

Πρακτικές συμβουλές για επαγγελματίες: Κάθε ασθενής είναι ένα άτομο με τη δική του ιστορία, προσωπικότητα και κοσμοθεωρία. Επομένως, δεν υπάρχει μια «λίστα ελέγχου» για την αντιμετώπιση ασθενών διαφορετικών θρησκειών. Αλλά μπορείτε να λάβετε υπόψη τις ακόλουθες πτυχές όταν πρόκειται για **κανόνες διατροφής:** Οι διατροφικές συνήθειες και οι ειδικές δίαιτες ή δυσανεξίες στα τρόφιμα θα πρέπει να καταγράφονται στο **ιατρικό ιστορικό**. Για να καταστεί δυνατή μια δίαιτα που πληροί τις διατροφικές απαιτήσεις, θα πρέπει να αναφέρονται πιθανά πρόσθετα (σε ζώα) σε οποιοδήποτε μενού. **Θέματα φαρμακευτικής αγωγής:** π.χ., μουσουλμάνοι ασθενείς μπορεί να αρνηθούν φάρμακα που περιέχουν ζωικά προϊόντα (π.χ. ζελατίνη σε κάψουλες, ηπαρίνη) ή αλκοόλ. Σε γενικές γραμμές, θα πρέπει να επισημανθεί σε αυτές τις περιπτώσεις ότι τα τρόφιμα που απαγορεύονται θα πρέπει να επιτραπούν καθώς αποσκοπούν στην επούλωση και θεραπεία, εάν φυσικά δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Εάν υπάρχουν εναλλακτικές, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται. Εάν υπάρχουν εναλλακτικές, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται. Προσπαθείτε πάντα **να εμπλέκετε την οικογένεια** και να την ενημερώνετε σε περίπτωση απαραίτητων διατροφικών ή διαιτητικών θεμάτων. Σε περίπτωση θρησκευτικών ανησυχιών, μπορεί να είναι χρήσιμο να συμμετάσχει ο **ιερέας του νοσοκομείου ή άλλος εκπρόσωπος της θρησκευτικής κοινότητας** για την επίλυση του προβλήματος.

Σημειώσεις εκπαιδευτή/ριας (διαφάνεια 18)

Μετά την εισαγωγή που έγινε για τη νηστεία, διαιρέστε την ομάδα σε ζεύγη για να συζητήσετε τις ακόλουθες ερωτήσεις. Πάρτε ανατροφοδότηση από τα ζευγάρια και αναπτύξτε τη συζήτηση για να μάθετε για συγκεκριμένες εμπειρίες που μπορεί να είχαν.

Δραστηριότητα: Αναστοχασμός (διαφάνεια 18)

Σκεφτείτε το πλαίσιο στο οποίο εργάζεστε:

- ◆ Πώς μπορείτε να μάθετε για τις ανάγκες ενός ασθενούς σχετικά με τις παραδόσεις ή τους κανόνες διατροφής;
- ◆ Ποιες ευκαιρίες υπάρχουν στον οργανισμό σας για την αντιμετώπιση αυτών των αναγκών;
- ◆ Τι χρειάζεστε για την καλύτερη αντιμετώπιση των ατομικών αναγκών των ασθενών/πελατών;

Ανακεφαλαίωση (διαφάνεια 19)

Οι διατροφικές συνήθειες συχνά, αλλά όχι πάντα, καθορίζονται από τη θρησκεία. Είτε κάποιος/α είναι χορτοφάγος (vegetarian) είτε ολικά χορτοφάγος (vegan), θέλει να φάει χαλάλι ή κοσέρ - αυτό βασίζεται σε διαφορετικές απόψεις για τον κόσμο. Στη φροντίδα, είναι σημαντικό να δίνεται πάντα έμφαση στην πτυχή της διατροφής για την υγεία, αλλά να υπάρχει κατανόηση για τις ατομικές ανάγκες και επίσης να δημιουργούνται εναλλακτικές λύσεις. Οι φροντιστές δεν χρειάζεται να είναι ειδικοί στις θρησκευτικές σπουδές - αλλά μια βασική γνώση ορισμένων θεμάτων μπορεί να είναι χρήσιμη. Η διαπολιτισμική φροντίδα πρέπει να αξιολογεί και να σέβεται τους ανθρώπους ως άτομα όχι λόγω της θρησκείας τους αλλά λόγω των αναγκών τους.

Ενότητα 2: Γιορτές σε διαφορετικούς πολιτισμούς και θρησκείες

Υλικό εκπαιδευτή/ριας (διαφάνεια 21)

Εισαγωγή

Δώστε λίγες πληροφορίες για το νόημα των εορτών: Οι γιορτές είναι ως επί το πλείστον μια συλλογική περίπτωση και έχουν νόημα όχι μόνο για το άτομο αλλά και για τις ομάδες που γιορτάζουν συλλογικά. Ιδιαίτερα οι θρησκευτικές γιορτές έχουν ουσιαστική επίδραση στη θρησκευτική κοινότητα. Οι πολιτιστικές και θρησκευτικές γιορτές βοηθούν τα άτομα να αποσπάται η προσοχή τους από ανησυχίες και άγχη της καθημερινής ζωής. Αυτό δίνει στις γιορτές μια ιδιαίτερη σημασία για τους/τις ασθενείς και/ή τα ηλικιωμένα άτομα. Ειδικά όταν δεν βρίσκονται στο οικογενειακό ή στο οικιακό τους περιβάλλον, το να γιορτάζουν μαζί με άλλα άτομα μπορεί να είναι μια σημαντική συναισθηματική τόνωση.

Σημειώσεις εκπαιδευτή/ριας (διαφάνεια 22)

Χωρίστε την ομάδα σε ζευγάρια και ζητήστε τους να κάνουν τις ακόλουθες ερωτήσεις στα άλλα άτομα. Όταν το κάνουν αυτό ζητήστε κάθε ζευγάρι να παρουσιάσει τα αποτελέσματα των συνεντεύξεών του.

Δραστηριότητα – Πολιτισμικός ειδικός για μία ημέρα (διαφάνεια 22)

Σκεφτείτε τη διαφορετικότητα στη δική σας ομάδα και ρωτήστε τον εαυτό σας - ή τον/την συνάδελφό σας:

- ◆ Από πού προέρχετε εσείς/οι συνάδελφοί σας;
- ◆ Αφήστε τους να συζητήσουν για αυτά!
- ◆ Τι είδους γιορτές έχετε/έχουν στον πολιτισμό/στις παραδόσεις τους;
- ◆ Τα εξασκούν όλοι; Πώς τα εξασκούν; Υπάρχουν ευκαιρίες για εσάς / αυτούς να ακολουθήσετε τις παραδόσεις τους στο χώρο εργασίας;

Υλικό εκπαιδευτή/ριας (διαφάνειες 23, 24, 25, 26, 27, 28)

Διατροφικές συνήθειες και θρησκευτικές/πολιτισμικές παραδόσεις σε περιβάλλοντα υγείας/κοινωνικής φροντίδας - πολιτισμικά ευαίσθητη φροντίδα.

Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ιδίως μπορεί να αντανakλούν περισσότερο από τα νεότερα άτομα την καταγωγή και τις παραδόσεις τους. Είναι επομένως σημαντικό για αυτούς/ές να ζουν σε ένα περιβάλλον όπου γίνεται σεβαστή αυτή η ανάγκη. Ενώ οι θρησκευτικές παραδόσεις δεν μπορούν πάντα να λαμβάνονται υπόψη στα νοσοκομεία για ιατρικούς λόγους και λόγω του αυστηρού συντονισμού της καθημερινής νοσοκομειακής ζωής, η κατάσταση της ατομικής ζωής των ασθενών θα πρέπει να λαμβάνεται καλύτερα υπόψη στα γηροκομεία ή στις μονάδες νοσηλείας, καθώς ζουν μόνιμα εκεί. «Η πολιτισμικά ευαίσθητη φροντίδα συμβάλλει στο να μπορεί ένα άτομο που χρειάζεται φροντίδα να ζει σύμφωνα με τις ατομικές του αξίες, τα πολιτισμικά και θρησκευτικά στοιχεία και ανάγκες του.» Σύμφωνα με αυτό, η πολιτισμικά ευαίσθητη φροντίδα σημαίνει ότι οι επαγγελματίες πρέπει να είναι δεκτικοί/ές σε κάθε άτομο, στη βιογραφία του, στο θρησκευτικό, πολιτισμικό, μεταναστευτικό υπόβαθρο, στο φύλο κ.λπ. και γενικότερα, στις ατομικές τους ανάγκες. Τελικά, αυτό περιλαμβάνει επίσης τον σεβασμό ορισμένων κανόνων διατροφής και τη δυνατότητα να γιορτάζονται θρησκευτικές παραδόσεις και γιορτές. Η εκτίμηση των πελατών/ισσών και της κουλτούρας τους πρέπει να ενσωματωθούν στις δραστηριότητες φροντίδας.

Γιορτές στο Ισλάμ & τον Ιουδαϊσμό. Το **Eid** ονομάζεται η γιορτή της διακοπής της νηστείας. Τελειώνει τη νηστεία στο Ραμαζάνι. Στα αραβικά ονομάζεται **Id al-Fitr**. Υπάρχουν διαφορές στο είδος του εορτασμού ανάλογα με τη χώρα και την περιοχή. Κατά την περίοδο των εορτών συγγενείς και φίλοι κάνουν επισκέψεις στα σπίτια. Συνήθως σερβίρονται γλυκά πιάτα και μοιράζονται και τρώγονται πολλά γλυκά. Η **Γιορτή της Θυσίας** είναι η πιο σημαντική γιορτή για τους **Μουσουλμανικούς πληθυσμούς**. Τους υπενθυμίζει ότι πρέπει και μπορούν να εμπιστεύονται τον Θεό. Χρονολογικά γιορτάζεται μετά το Ραμαζάνι.

Το **Γιομ Κιπούρ** είναι η πιο αυστηρή εορτή στον **Ιουδαϊσμό**. Το **Yom Kippur** πραγματοποιείται σε μια περισσότερο ή λιγότερο αυστηρή μορφή από την πλειοψηφία των Εβραίων, ακόμη και των μη πιστών. Το **Hanukkah** είναι το φεστιβάλ των φώτων. Το **Hanukkah** είναι κυρίως μια εγχώρια γιορτή. Το βράδυ του Χάνουκα, οι οικογένειες συγκεντρώνονται με φίλους για ζωηρούς εορτασμούς. Οι κοινοτικές γιορτές είναι συνηθισμένες και τα παιδιά λαμβάνουν δώρα και γλυκά. Community celebrations are common, and children receive gifts and sweets.

Γιορτές στον Βουδισμό & τον Ινδουισμό. Στον **Βουδισμό**, το πιο σημαντικό φεστιβάλ ονομάζεται **Vesakh**, το οποίο οι Βουδιστές σε όλο τον κόσμο γιορτάζουν ως ενοποιητική γιορτή. Το **Vesakh** είναι η γιορτή γενεθλίων για τον Βούδα. Τα φεστιβάλ στον **Ινδουισμό** συχνά έχουν να κάνουν με τις εποχές. Το **Holi** είναι ένα χαρούμενο φεστιβάλ όπου όλοι/όλες οι συμμετέχοντες/ουσες ρίχνουν χρωματιστό αλεύρι ή σκόνη ο ένας στον άλλο. Οι Ινδουιστές το χρησιμοποιούν για να γιορτάσουν την αρχή της άνοιξης.

Γιορτές στον Χριστιανισμό. Οι **Χριστιανοί** έχουν περίπου 20 ημέρες εορτής το χρόνο. Η κύρια χριστιανική εορτή είναι το Πάσχα - η μνήμη του γεγονότος στο οποίο βασιζέται ο Χριστιανισμός, η ανάσταση του Ιησού Χριστού. Ακολουθούν οι γιορτές της Ανάληψης και της Πεντηκοστής. Τα Χριστούγεννα - Οι

Χριστιανοί γιορτάζουν τα γενέθλια του Ιησού. Υπάρχουν πολλά άλλα έθιμα γύρω από τα Χριστούγεννα: ένα έλατο τοποθετείται στο σπίτι και διακοσμείται. Πολλές οικογένειες τραγουδούν, προσεύχονται, ανταλλάσσονται δώρα κ.α.

Εσύ ήξερες ότι...;

Το Hanukkah δεν είναι τα εβραϊκά Χριστούγεννα. Επειδή το Χάνουκα και τα Χριστούγεννα τείνουν να πέφτουν περίπου την ίδια εποχή του χρόνου, οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται αν το Χάνουκα είναι μια εβραϊκή εκδοχή των Χριστουγέννων. Δεν είναι, αν και ομοιότητες φαίνονται στους εορτασμούς.

Τα πασχαλινά καλάθια έχουν ιδιαίτερο συμβολισμό. Τα υφαντά δοχεία αντιπροσωπεύουν τις φωλιές και νέα ζωή, ειδικά όταν γεμίζουν μέχρι το χείλος με αυγά.

Η έννοια του Diwali. Το Diwali είναι ένα σημαντικό θρησκευτικό φεστιβάλ με προέλευση την Ινδία. Οι άνθρωποι συχνά σκέφτονται το Diwali ως ένα ινδουιστικό φεστιβάλ, αλλά γιορτάζεται επίσης από τους Σιχ και τους Τζάινς. Το Diwali πραγματοποιείται κάθε χρόνο και διαρκεί πέντε ημέρες, σηματοδοτώντας την έναρξη του Ινδουιστικού νέου έτους. Οι ακριβείς ημερομηνίες αλλάζουν κάθε χρόνο και καθορίζονται από τη θέση του φεγγαριού - αλλά συνήθως πέφτει μεταξύ Οκτωβρίου και Νοεμβρίου.

Για τους Ελληνορθόδοξους, το ψητό αρνί στη σούβλα είναι το παραδοσιακό πιάτο της Κυριακής του Πάσχα. Σερβίρεται έτσι γιατί σύμφωνα με τον Απόστολο Ιωάννη, ο Ιησούς είναι ο Αμνός του Θεού. Πέθανε στο σταυρό ως θυσία για τις αμαρτίες μας. Η κατανάλωση αρνιού το τιμά αυτό.

Η κινεζική Πρωτοχρονιά, που ονομάζεται επίσης Φεστιβάλ της Άνοιξης, είναι κυρίως οικογενειακές γιορτές. Παραδοσιακά, οι άνθρωποι μαζεύονται την παραμονή της Πρωτοχρονιάς για να φάνε μαζί. Πολλοί άνθρωποι χρησιμοποιούν επίσης το χρόνο για να πάνε διακοπές. Οι γιορτές παραδοσιακά διαρκούν επτά ημέρες, τελειώνοντας με το Φεστιβάλ Φανάρι.

Το ισλαμικό ημερολόγιο είναι μικρότερο από το δυτικό Γρηγοριανό ημερολόγιο. Υπάρχουν μόνο 354 ημέρες σε ένα κανονικό έτος και 355 ημέρες σε ένα δίσεκτο έτος. Οι ημερομηνίες των ισλαμικών εορτών αλλάζουν κάθε χρόνο σε σχέση με το ηλιακό ημερολόγιο.

Σημειώσεις εκπαιδευτή/ριας (διαφάνεια 29)

Ξεκινήστε μια συζήτηση για τις διαφορές που υπάρχουν στην καθημερινή ρουτίνα σε ένα νοσοκομείο και σε μία δομή φροντίδας, και στις συνθήκες εντός των οποίων οι εργαζόμενοι/ες παρέχουν υποστήριξη στα άτομα διαφορετικών πολιτισμών. Χωρίστε την ομάδα σε μικρότερες ομάδες και ζητήστε από τα άτομα να συζητήσουν τις ακόλουθες ερωτήσεις.

Δραστηριότητα: Τι μπορεί να συμβεί...; (διαφάνεια 29)

Εξετάστε τις 2 ερωτήσεις.

Μπορείτε να κάνετε αυτή την άσκηση ως δραστηριότητα με τον εαυτό σας ή συζητώντας με τους/τις συναδέλφους σας.

1. Πώς επηρεάζουν οι παραδοσιακές γιορτές/θρησκευτικές γιορτές την καθημερινή ρουτίνα σε ένα νοσοκομείο/κέντρο φροντίδας; Σκεφτείτε συγκεκριμένα περιστατικά ή καταστάσεις π.χ. προγραμματίζοντας ένα χειρουργείο...
2. Πώς μπορείτε ως φροντιστής να δημιουργήσετε ευκαιρίες για να πραγματοποιούνται οι γιορτές διαφορετικών πολιτισμών στο νοσοκομείο, γηροκομείο κ.λπ.;

Σημειώσεις εκπαιδευτή/ριας (διαφάνεια 30, 31, 32)

Παράδειγμα καλής πρακτικής

Μοντέλο δομής ABEDL

Το μοντέλο δομής ABEDL χαρτογραφεί τις ανάγκες, τις ικανότητες και τους πόρους του ατόμου και χρησιμεύει ως εργαλείο καταγραφής και κατανομής δεδομένων με το οποίο μπορούν να ονομαστούν οι ατομικές ανάγκες φροντίδας. Αναπτύχθηκε από τη Γερμανίδα επιστήμονα Monika Krohwinkel. Η Krohwinkel ορίζει 13 ABEDL (ABEDL = **δραστηριότητες και υπαρξιακές εμπειρίες της ζωής**) που είναι αλληλένδετα αλλά δεν έχουν ιεραρχική δομή. Με αυτήν την ταξινόμηση, η τεκμηρίωση της διαδικασίας φροντίδας καθίσταται δυνατή, για παράδειγμα, διευκολύνεται η δομημένη δημιουργία μιας περιθαλψης βασισμένη στο ιστορικό ανάμνησης ή ο προγραμματισμός περιθαλψης.

Το μοντέλο ABEDL 13 δραστηριότητες και υπαρξιακές εμπειρίες της ζωής.

Να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις υπαρξιακές εμπειρίες της ζωής

Να μπορεί να επικοινωνήσει

Να μπορεί να κινηθεί

Να είναι σε θέση να διατηρήσει ζωτικές λειτουργίες του σώματος

Να μπορεί να φροντίσει το σώμα του/της

- Να μπορεί να φάει και να πιεί
- Να μπορεί να χρησιμοποιεί την τουαλέτα ανεξάρτητα
- Να μπορεί να ντυθεί
- Να μπορεί να ξεκουραστεί και να κοιμηθεί
- Να μπορεί να απασχολήσει τον εαυτό του/της
- Να μπορεί να νιώθει άντρας/γυναίκα
- Να είναι σε θέση να παρέχει ασφάλεια στο περιβάλλον
- Να είναι σε θέση να συμμετέχει σε μια κοινωνική ζωή

Το μοντέλο δείχνει ότι η φροντίδα πρέπει να επιτρέπει τη διατήρηση της ανθρώπινης ανεξαρτησίας και ευημερίας. Η **φροντίδα** επικεντρώνεται **στο ατομικό ιστορικό, στις καταστάσεις ζωής και στην υποστήριξη του ατόμου**. Αυτό περιλαμβάνει επίσης την εξέταση της πολιτισμικής καταγωγής ενός ατόμου.

Ανακεφαλαίωση (διαφάνεια 33)

Ειδικά στο πλαίσιο της φροντίδας ηλικιωμένων, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη οι γιορτές. Όσο μεγαλώνουν οι άνθρωποι, τόσο περισσότερο μπορεί οι παραδόσεις να αποκτούν σημασία για αυτούς. Η συνεργασία με ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς σημαίνει επίσης, σεβασμό και εκτίμηση στις διαφορετικές παραδόσεις και γιορτές. Σύμφωνα με αυτό, η πολιτισμικά ευαίσθητη φροντίδα σημαίνει ότι οι επαγγελματίες οφείλουν να είναι δεκτικοί/ές σε κάθε άτομο, στη βιογραφία του, το θρησκευτικό, πολιτισμικό, μεταναστευτικό υπόβαθρό του και γενικότερα, στις ατομικές του ανάγκες.